

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Crespin, François

Brvxellæ, 1652

II. Quomodo Præmissa formales necessitent intellectum ad conclusionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95346)

potè, quæ quasi manu-ducatur ipsum intellectum ne erret circa conclusionem; ipsi persuadendo, licet confusè, Præmissas aliàs elicitas fuisse legitimas.

D V B I V M I I.

Quomodo Præmissæ formales necessitent intellectum ad conclusionem.

Antè Resolutionem
CXLVII. Suppono 1°. potentiam esse duplicem, unam naturalem sive necessariam, alteram indeterminatam sive liberam: libera est, quæ ex proprio operandi modo, est indeterminata ad unum; sive, quæ agit per modum voluntatis; vel clariùs, quæ positis omnibus ad eligendum requisitis potest eligere vel non eligere: Potentia verò necessaria est illa, quæ ex proprio suo operandi modo, est determinata ad unum: sive, quæ agit per modum naturæ, vel clariùs, quæ positis omnibus ad agendum requisitis semper necessario agit.

CXLVIII. Potentia necessaria dividitur in nullo modo pendente ab applicatione voluntatis, qualis est potentia visiva, vegetativa, &c. & in dependente ab ejus determinatione seu applicatione, ut est potentia loco-motiva, illativa, &c.

CXLIX. Potentia dependens ab applicatione voluntatis subdividitur in obedientem voluntati despoticè & ad nutum, sive serviliter, talis potentia est loco-motiva; & in obedientem voluntati politicè & civiliter, id est, ad modum civium, qui quandoque contra suum principem reclamant ac rebellant, talis potentia est intellectiva, sensitiva, phantastica, &c.

CL. Suppono 2°. duplicem esse necessitatem: una est quoad specificationem, & huic opponitur libertas contrarietatis; hæc autem necessitas reperitur ubi potentia est determinata ad unum unius speciei actum, si opereatur: altera quoad exercitium, & huic opponitur libertas contradictionis; hæc verò necessitas reperitur ubi potentia ita ponit actum, ut non possit actum non ponere, sive cessare ab operando.

CLI. Suppono 3°. intellectum esse agens necessarium de se, concipi tamen posse duplici modo, impediri ejus actionem à voluntate; 1°, directè; 2°, indirectè; directè impediretur, si non obstante quacumque evidenti propositione objecti posset voluntas solo suo arbitrio impedire & frenare intellectum, ne in actum prodiret: indirectè verò impediretur, si voluntas intellectum aliò avocaret, & tot objectis aliis distraheret, ut nullæ vires superessent intellectui ad eliciendum actum, in quem aliqui antè erupisset. His notatis fit

R E S O L U T I O I.

CLII. **D**Ico 1°. intellectus, positis assensibus Præmissarum evidentiū & apprehensione de bonitate consequentiæ; necessitatur ad assensum conclusionis, saltem quoad specificationem, id est, non potest ponere assensum contrarium illis assensibus Præmissarum. Ita ferè omnes.

CLIII. Probatur 1°. non potest intellectus dissentiri evidenter verò, & assentiri evidenter falso; sed si intellectus, positis assensibus Præmissarum evidentiū & apprehensione de bonitate consequentiæ, non necessitaretur ad assensum conclusionis quoad specificationem, hoc contingeret, ergò, &c. Probatur major, quia aliqui per dissensum ferretur extrà latitudinem objecti dissensus, quod est

falsitas realis vel apparens; & per assensum extrà latitudinem objecti assensus, quod est veritas realis vel apparens: sed hoc implicat, ergò, &c. Probatur minor, quia per assensum Præmissarum proponuntur intellectui extrema conclusionis ut evidenter eadem cum 3°; sed quæ sunt evidenter eadem unitertio sunt eadem inter se; ergò dissentiens conclusioni dissentiretur evidenter verò. Idem similiter contingeret, si positis dissensibus Præmissarum assentiretur conclusioni.

CLIV. Probatur 2°. conclusio est eadem cum Præmissis; sed intellectus non potest evidenter cognito verò vel falso assentiri & dissentiri simul, quod hic alioqui fieret, ergò, &c. Probatur minor pro 2ª parte, quia intellectus, positis assensibus Præmissarum, cognoscit evidenter conclusionem esse veram, juxta principium allatum, quæcumque sunt eadem, &c. & e contra, positis dissensibus Præmissarum, cognoscit evidenter conclusionem esse falsam, juxta oppositum principium, quæcumque non sunt eadem, &c. unde fit, quòd Aristoteles Syllogismum definiat, *Orationem in qua, quibusdam positis, aliud necessario sequitur, eò quòd hæc sunt*, ergò, &c.

CLV. Confirmatur, sicut malitia est objectum odii, bonitas objectum amoris; ita falsitas est objectum dissensus, veritas objectum assensus; ergò sicut voluntas, posito evidenter bono, & posito evidenter malo, determinatur quoad specificationem actus, sic, ut si velit ferri in bonum, illud necessario amet; si verò velit ferri in malum, necessario illud odio habeat; ita à fortiori, intellectus, cum sit agens necessarium, determinatur quoad specificationem ad assensum vel dissensum, proposito evidenter verò vel falso: atqui, ut ostendimus, positis assensibus præmissarum, proponitur conclusio evidenter vera, & e contra positis dissensibus Præmissarum, proponitur conclusio evidenter falsa, ergò, &c.

R E S O L U T I O I I.

CLVI. **D**Ico 2°. positis assensibus, etiam probabilibus tantum, & apprehensione de bonitate consequentiæ, necessitatur similiter intellectus quoad speciem, sive quoad specificationem ad actum conclusionis, quatenus ex illis Præmissis infertur. Hic tamen antè probationem.

CLVII. Adverte, per assensum Præmissarum nos intelligere actus, quibus intellectus judicat Præmissas esse veras, non autem actus, quibus judicat illas esse probabiles; aliqui posset illis positis dissentiri, quia cum probabili falsum subesse possit, ita etiam illi dissentiri potest. Hoc autem notato

CLVIII. Probatur conclusio, quia, uti ex Resolutione 1ª sequitur, aliàs assentiretur eidem objecto cognito evidenter verò & dissentiretur eidem objecto cognito evidenter falso, quod ibidem implicare probavimus, ergò, &c.

CLIX. Probant alii hoc modo, nequit intellectus simul assentiri & dissentiri eidem objecto; sed hoc fieret, ergò, &c. verum huic probationi ego non multum fiderem; quia nisi majori addatur, id quod in Resolutione addidimus, nempe quatenus conclusio ex illis Præmissis infertur, nihil obstat videtur, quò minus assensus & dissensus de eodem objecto conclusionis probabili, simul sint, per diversas Præmissas & motiva diversa, in eodè intellectu.

CLX. Objicies 1°. potest intellectus Præmissis probabilibus, utpotè non evidenter veris, dis-

sentiri; ergo multo magis conclusioni, quæ in illis virtualiter tantum continetur, poterit dissentiri, positis assensibus Præmissarum probabilium.

CLX. Respondeo negando consequentiam; est enim disparitas, quod scilicet conclusio probabilis positis assensibus Præmissarum sit evidenter vera, evidentiâ consequentiæ; juxta illud principium, *quæcumque sunt eadem uni 3°. sunt eadem inter se*, licet non sit evidenter vera evidentiâ consequentis, in quo conclusio probabilis differt à necessaria; non potest autem intellectus dissentiri quomodocumque evidenter vero, licet probabili possit: Præmissæ verò probabiles non sunt evidenter veræ, sed probabiles tantum, ut patet.

CLXI. Objicies 2°. potest voluntas inclinare intellectum ad quemlibet actum contrarietatis probabilium actuum; ergo intellectus, positis assensibus Præmissarum, poterit dissentiri conclusioni, si nimirum à voluntate ad dissentium inclinetur.

CLXII. Respondeo concessio antecedente, negando consequentiam; quia conclusio, quatenus legitime deducitur ex Præmissis, quibus sum assensus, non censetur amplius probabilis, licet absolute & secundum se sit talis; sed censetur evidenter vera evidentiâ consequentiæ, propter principium sæpe datum, *quæcumque sunt eadem*, &c. intellectus autem, ut antè diximus, non potest dissentiri evidenter verò, sicut voluntas non potest odisse bonum quia bonum, & amare malum quia malum est.

CLXIII. Addo tamen intellectum, ut supra insinuavi, posse etiam positis assensibus Præmissarum probabilium dissentiri conclusioni quatenus legitime ex aliis Præmissis, quibus ero dissensus, deducitur; ac per consequens assensum & dissentium de eodem objecto conclusionis per diversa media & præmissas diversas posse simul manere in eodem intellectu; sic tamen, quod objecto conclusionis, quatenus ex Præmissis, quibus sum assensus legitime deducitur, non possim dissentiri; item quod objecto conclusionis, quatenus ex Præmissis, quibus sum dissensus, legitime deducitur, non possim etiam assentiri; sed tantum eidem objecto assentiri & dissentiri, quatenus ex diversis Præmissis deducitur; si enim his Præmissis, *quidquid Petrus dicit est verum*; sed Petrus dicit Papam esse Romæ, assentiar, non possum huic conclusioni dissentiri, ergo *Papa est Romæ*; possum autem, si his Præmissis, *quidquid Paulus dicit est falsum*, sed Paulus dicit Papam esse Romæ, dissentiar; imò si primis Præmissis, ut possum, dissentiar, possum & conclusioni, ut patet, licet non possim, si illis assentiar, ob prius probata.

RESOLUTIO III.

CLXIV. Dico 3°. positis assensibus Præmissarum evidentiæ, & apprehensione de bonitate consequentiæ necessitatur intellectus quoad exercitium ad assensum conclusionis, ita scilicet, ut non possit cessare ab assensu, vel assensum suspendere; & idem est de dissensu, positis dissensibus Præmissarum evidenter falsarum. Omnino videtur Scoti in 1um dist. 13. q. 4. & Scotistarum communis; item D. Thomæ 1. p. q. 82. art. 2. ac nostrorum Complutensium, hic Disp. 17. q. 4. & Ioan. à S. Thoma q. 24. de Præcognitis art. 3°. item etiam Conimb. lib. 1°. Post. cap. 1°. q. 4. art. 4°. contra Ruvium, Averfam, Ocham, Murciam & Tellez.

CLXV. Probatur, potentia necessaria definitur, quæ positis omnibus ad agendum requisitis semper necessariò agit; atqui in casu conclusionis sunt omnia ad agendum requisita, & intellectus est potentia necessaria, nam sola voluntas est formaliter libera, ut satis constat, ergo, &c.

CLXVI. Respondent communiter Adversarii deesse unum è prærequisitis, scilicet permissionem & imperium voluntatis; volunt enim intellectum operari non posse, nisi accedat imperium voluntatis, aut saltem ejus permissio. Sed

CLXVII. Contrà est, quod, sicut oculus positus omnibus ad videndum requisitis, objecto scilicet, lumine, &c. non expectat imperium aut permissionem voluntatis, sed rapitur ab objecto in actum; quia scilicet est potentia necessaria hic & nunc ad agendum expedita; ita intellectus, ergo, &c.

CLXVIII. Vrgent esse disparitatem; eò quod scilicet intellectus radicetur in anima, non item potentia visiva; ex quo fit ut intellectus sit immediate subiectus voluntati, ac proinde, quod voluntas possit eum impedire ne feratur in objectum, etiam evidens, non item visum. Sed

CLXIX. Contrà est 1°. quod probabilis sit omnes potentias externas etiam recipi & radicari immediate in anima, ita P. Arriaga, imò & eidem identitificari, de quo in libris de Anima.

CLXX. Contrà est 2°. quod radicatio illa sit impertinens ad probandam subjectionem potentie ad voluntatem; nam potentia loco-motiva magis subiecta est voluntati, eique magis obedit, quam potentia intellectiva; eò quod illa, cū per se cognoscitiva non sit, uti est intellectiva, per se independenter à voluntate moveri non possit; & tamen non radicatur, in eorum sententia, immediate in anima.

CLXXI. Addo nonnisi requiri voluntatis determinationem & imperium, ubi intellectus est ad assensum universalem vel particularem (quomodo ex iisdem Præmissis in *Barbara*, universalis; in *Baraliptron*, particularis, quamdiu ad unam potius, quam ad aliam apprehensio bonitatis consequentiæ non præmittitur, conclusio inferri potest) planè indifferens & indeterminatus; vel etiam, ubi objectum nimis obscure proponitur, propter quod docent Theologi ad omnem assensum fidei in Præmissis quia obscure sunt, requiri piam affectionem, sive inclinationem voluntatis: vel denique, dum objectum apparet in utramque partem probabile, uti sunt Præmissæ Syllogismi probabilis; hoc enim sensu loqui omnino videtur Aristoteles, dum 1°. Politicorum cap. 3°. vult intellectum despoticè subesse imperio voluntatis.

CLXXII. Objicies 1°. intellectus non necessitatur ad assensum principiorum evidentiæ; atqui evidentiâ conclusionis, etiam positis assensibus Præmissarum, non est notior evidentiâ illorum principiorum, ergo, &c.

CLXXIII. Respondeo negando majorem, cum D. Thoma & aliis communiter; deinde negari potest consequentia, admittà majorem; quia est disparitas, qui enim assentitur principiis evidentiis, non assentitur eidem, cui immediate antè assensus erat; quod fit, dum assentitur conclusioni; nam illi implicite assensus est in Præmissis, in quibus ipsa virtualiter & implicite continetur.

CLXXIV. Objicies 2°. voluntas ad nullum bonum necessitatur in hac vitâ, ergo nec intellectus ad ullum verum.

CLXXV. Respondeo negando consequentiam; quia est disparitas duplex; 1^a, quod voluntas sit formaliter libera; intellectus verò potentia formaliter necessaria; 2^a, quod in hac vitâ nullum detur bonum purum; sed quodlibet sit malo admixtum; datur autem purum verum, saltem apparenter, ut patet ex conclusione legitimè deducta ex Præmissis, quibus assensum sumus.

CLXXVI. Obijcies 3°. in intellectu dantur habitus facilitantes ad assensum conclusionis; ergò assensus conclusionis, etiam positus assensibus Præmissarum, non est necessarius: probatur consequentia, quia alioqui tales habitus essent superflui.

CLXXVII. Respondeo, transeat antecedens, nego consequentiam; ad ejus probationem distinguo: tales habitus essent superflui ad determinandum intellectum, vel ad speciem, vel ad exercitium, concedo: ad modum operandi, nego; essent enim utiles ad hoc, ut intellectus aliis distractus, & frequentiori operatione fatigatus, minori cum advertentia, & debiliori concursu, actus conclusionis eliceret.

CLXXVIII. Dixi, transeat antecedens, quia tales habitus à speciebus distinctos multi probabiliter negant; nos, uti species intellectuales ab intellectu realiter distinctas negamus, ita & habitus; sed de his ex professo in libris de anima.

CLXXIX. Obijcies 4°, ex iisdem Præmissis possunt sequi plures conclusiones, directa scilicet & indirecta, sed non est ratio; quare intellectus ad unam potius dicatur determinari, quàm ad aliam, ergò, &c.

CLXXX. Respondeo negando minorem; nam per cognitionem bonitatis consequentiæ apprehensum est unam conclusionem sequi vel duas: si unam, necessitabitur intellectus ad illam, quæ apprehenditur legitimè sequi; si duas, ad utramque necessitabitur; undè passim admittitur, non posse voluntatem directè impedire assensum conclusionis; quia quod Aristoteles 1° Polit. cap. 3°, dicit intellectum despotice subesse imperio voluntatis, intelligi debet, ut suprâ num. CLXXI. monuimus, quoad assensum probabiles & obscuros Præmissarum: quod verò aliqui dicunt posse indirectè, efficiendo nimirum, ut intellectus tot aliis rebus distrahatur, ut non remaneant vires ad assensum conclusionis eliciendum; non videtur ita certum; dicendum enim est intellectum tali casu cessaturum potius ab aliquo alio actu, & tum eliciturum conclusionem ob determinationem Præmissarum: tunc enim positus assensibus Præmissarum, parvæ, aut vix ullæ vires requiruntur ad assensum conclusionis.

RESOLUTIO IV.

CLXXXI. **D**ico 4°. positus etiam assensibus Præmissarum probabilium & cognitâ bonitate consequentiæ, necessitatur etiam intellectus ad exercitium quoad assensum conclusionis, est contrâ Conimbricensis & alios communius: tamen

CLXXXII. Probatur, intellectus necessitatur ad agendum positus omnibus ad agendum requisitis; sed positus assensibus Præmissarum etiam probabilium & cognitâ bonitate consequentiæ sunt posita omnia requisita ad assentiendum conclusioni ex illis deducta, ergò, &c.

CLXXXIII. Confirmatur, intellectus necessitatur ad exercitè assentiendum evidenter vero ut tali proposito; atqui positus assensibus Præmissarum,

etiam probabilium, conclusio est evidenter vera evidentiâ consequentiæ, & per illos ut talis proponitur, ergò, &c. major patet, quia nihil apparet, quod illum remoretur.

CLXXXIV. Dices 1°, ergò non differt conclusio probabilis à necessaria.

CLXXXV. Respondeo negando consequentiam; nam semper manet, quod conclusio probabilis sit tantum necessaria & evidens necessitate & evidentiâ consequentiæ; conclusio verò necessaria est talis necessitate & evidentiâ consequentis.

CLXXXVI. Dices 2°. fortius rapitur intellectus ab imperio & determinatione voluntatis, quàm ab objecto probabili apprehenso vel judicato; ergò poterit voluntas suspendere assensum intellectus, & illum cogere ut attendat rationes in contrarium; probatur antecedens, quia non obstante illâ apprehensione vel judicio manet intellectus incertus, & in periculo errandi, ergò, &c.

CLXXXVII. Respondeo distinguendo antecedens, fortius rapitur intellectus ab imperio voluntatis, quàm ab objecto probabili judicato probabili tantum, concedo antecedens; nam dum intellectus judicat suum objectum tantum esse probabile, necessaria est determinatio voluntatis ad hoc, ut illi assentiatur vel dissentiat, quorum alterutrum potest; judicato vero vel falso, nego antecedens; nam alioqui potentia necessaria, positus omnibus ad agendum requisitis, non necessariò ageret.

CLXXXVIII. Instabis, non obstantibus assensibus Præmissarum, conclusio manet obscura & probabilis, ergò, &c.

CLXXXIX. Respondeo distinguendo antecedens, conclusio manet materialiter & secundum se spectata obscura & probabilis, concedo antecedens: formaliter, quatenus legitimè deducitur ex Præmissis, vel potius quatenus virtualiter continetur in illis, quibus supponitur intellectus fuisse assensus, tamquam veris, nego antecedens; nam ut sic est evidens evidentiâ consequentiæ, & etiam certa certitudine ejusdè consequentiæ; undè patet conclusionem esse certo sensu clariorem & certiorè Præmissis, ex suppositione scilicet legitimæ consequentiæ.

CXC. Urgebis, si Præmissis sit clarior & certior conclusio, ut quid, quandoque Responsalis, concessis Præmissis, hæret, & subdubitat, an velit conclusionem concedere, an negare?

CXCI. Respondeo id fieri, vel quia Præmissis est assensus cum formidine tantum de opposito, undè adhuc timet eas esse falsas; vel quia consequentia non satis clarè proponitur.

CXCII. Dices 3°, S. Thomas 1^a. p. q. 82. dicit, esse quædam intelligibilia, quæ non habent necessariam connexionem ad prima principia, ut *propositiones contingentes*, & talibus intellectus non necessariò assentitur, ergò, &c.

CXCIII. Respondeo S. Thomam loqui de propositionibus contingentibus materialiter spectatis; vel de illis quatenus sunt Præmissæ in Syllogismo; non verò de propositionibus contingentibus, quatenus legitimè deducuntur ex præmissis concessis, quod hic solum asserimus: clarum autem est intellectum posse propositioni contingenti non illatè assentiri vel dissentiri pro imperio voluntatis; non posse verò illatè, jam concessis Præmissis; hac Resolutione contendimus.